

Hulpjes bij het determineren V

Zweefvliegproblemen?

Voor het zweefvliegenproject is het van belang dat determinaties zo betrouwbaar mogelijk gebeuren, en dat bovendien iedereen de soorten op dezelfde manier determineert. Vandaar dat de zweefvliegencommissie in deze rubriek iedere keer aandacht wil geven aan groepen zweefvliegen die niet altijd even makkelijk te determineren zijn. Inmiddels passeerden *Leucozona*, *Eristalis*, *Eupeodes*, *Cheilosia bergenstammi* c.s en *Platycheirus clypeatus/ scambus* de revue. In deel V bespreekt John Smit het genus *Sphegina*.

Voor onopgeloste problemen kunnen je je wenden tot de 'helpdesk': Wouter van Steenis :

(w.vansteen@natuurmonumenten.nl)

of Theo Zeegers (th.zeegers@tref.nl)

Het genus *Sphegina*

John T. Smit

INLEIDING

Tijdens collectiewerk is gebleken dat er toch nog aardig wat fouten worden gemaakt bij de determinatie van soorten van het genus *Sphegina* Meigen, 1822. Dit geldt met name voor de vrouwtjes, maar ook voor mannetjes die niet aan de hand van de genitaliën gecontroleerd zijn.

Doczkal (1995) heeft een goede tabel geschreven voor de vrouwtjes. In onderstaande tabel is vrijwel alleen gebruik gemaakt van structuurkenmerken voor de vrouwtjes en genitaalkenmerken voor de mannetjes. Dit maakt de tabel een stuk moeilijker dan de gemiddelde *Sphegina*-tabel, maar ook een stuk betrouwbaarder.

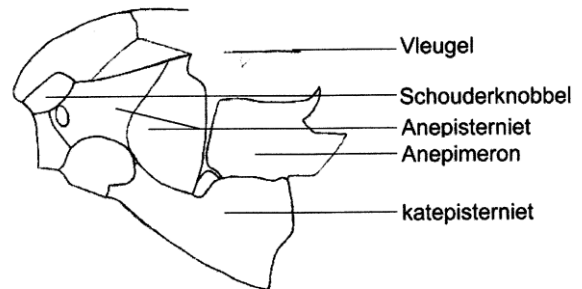
Dit artikeltje is een verkorte versie van een artikel dat vermoedelijk in Nederlandse Faunistische Mededelingen gepubliceerd gaat worden komend jaar (Smit in prep).

NAAMSVERANDERINGEN

Er zijn vijf soorten van dit genus bekend uit Nederland. Twee van deze soorten zijn, min of meer, recent van naam veranderd. In onderstaande lijst zijn de huidige en oude namen opgenomen, met een verwijzing naar de literatuur.

De Nederlandse soorten van het genus *Sphegina*:

Huidige naam	Synoniem
<i>Sphegina clavata</i> (Scopoli, 1763)	<i>Sphegina nigra</i> Meigen, 1822
<i>Sphegina clunipes</i> (Fallén, 1817)	
<i>Sphegina elegans</i> (Schummel, 1843)	<i>Sphegina kimakowiczi</i> Strobl, 1897
<i>Sphegina sibirica</i> Stackelberg, 1953	
<i>Sphegina verecunda</i> Collin, 1937	

Figuur 1: Zijkant van het borststuk van *Sphegina elegans*, de onderdelen die in de tabel gebruikt worden zijn hierin aangegeven.

DETERMINATIE

Allereerst moet gezegd worden dat aan kleurkenmerken geen grote waarde gehecht moet worden. Het blijkt namelijk dat naast *Sphegina elegans* ook *S. sibirica* en *S. verecunda* gele schouderknobbels kunnen hebben. Ook de kleur van het gezicht wijkt nogal eens af van hetgeen beschreven staat in de tabellen, zelfs bij *S. clavata* en *S. verecunda* is het gezicht soms lichter op de onderste helft.

Onderstaande tabel is gebaseerd op Doczkal (1995), Van der Goot (1981) en Verlinden (1991).

1a Metasternum achter coxae 3 breed met een licht golvende achterrand, sterniet 1 sterk gereduceerd of helemaal afwezig (zie fig. 3!). Vr: sterniet 3 rechthoekig met evenwijdige zijranden. Mn: genitaal, surstyli naar elkaar toegebogen (fig. 9).

Sphegina (Asiosphegina) sibirica Stackelberg, 1953

Mn & vr: Katepisterniet voor het grootste deel, anepisternum aan de achterrand en anepimeron in het midden, onbestoven. De kleur van deze soort is zeer variabel, van vrijwel geheel geel (var. *flavescens* Stack.) tot geheel zwart, met alle overgangsvormen.

1b Metasternum achter coxae 3 smal met een diepe driehoekige of boogvormige insnijding, sterniet 1 niet gereduceerd en altijd (duidelijk) aanwezig (fig. 2) (bij sommige ex. van *S. elegans* is de kleur van sterniet 1 geel waardoor het soms erg moeilijk te zien is en het soms lijkt alsof het afwezig is, let dan op de vorm van het metasternum, deze heeft een duidelijke boogvormige insnijding).

2a Anepimeron (zie fig. 1) in het midden onbestoven. Vr: tergiet 2 meer dan 1,5 keer zo lang als de achterrand breed (fig. 4). Sterniet 3 veel langer dan aan de achterrand breed *. Schouderknobbels geel (let op onuitgekleurde ex. van andere soorten, deze kunnen ook vrijwel geheel gele schouderknobbels hebben). Mn: genitaal, surstyli kort, met een tand aan de binnenkant (fig. 10).

Sphegina elegans (Schummel, 1843)

2b Anepimeron geheel bestoven, Vr: tergiet 2 minder lang en slank. Mn: genitaal, surstyli langer en zonder tand aan de binnenkant.

3a Vr: sterniet 1 breed, breder dan het smalste deel van tergiet 2, in het midden met een brede onbestoven vlek, soms zelfs vrijwel geheel onbestoven. Vr: Tergiet 2 meer dan 2½ keer zo lang als aan de voorrand breed (fig. 5). Mn: genitaal, surstyli aan de basis breed, op ongeveer ¼ vanaf de basis naar de top toe abrupt versmald, binnenrand vrijwel recht (fig. 11)

Sphegina clunipes (Fallén, 1817)

3b Vr: sterniet 1 smal, niet breder dan het smalste deel van tergiet 2, geheel bestoven, hooguit in het midden met een zeer klein onbestoven plekje. Mn: Tergiet 2 minder dan 2½ keer zo lang als aan de voorrand breed (fig. 6).

4a Vr: sterniet 1 met achteraan een kleine inkeping (fig. 7). Mn & vr: dwarsader r-m geplaatst voorbij de uitmonding van de subcosta in de costa. Mn: genitaal, surstyli licht gebogen en naar de top toe geleidelijk versmald (fig. 12).

Sphegina clavata (Scopoli, 1763)

4b Vr: sterniet 1 achteraan zonder een kleine inkeping (fig. 8). Mn & vr: dwarsader r-m op de plek waar de subcosta in de costa uitmondt. Mn: genitaal, surstyli vrijwel recht, kort, aan de basis breed en naar de top toe abrupt versmalt (fig. 13).

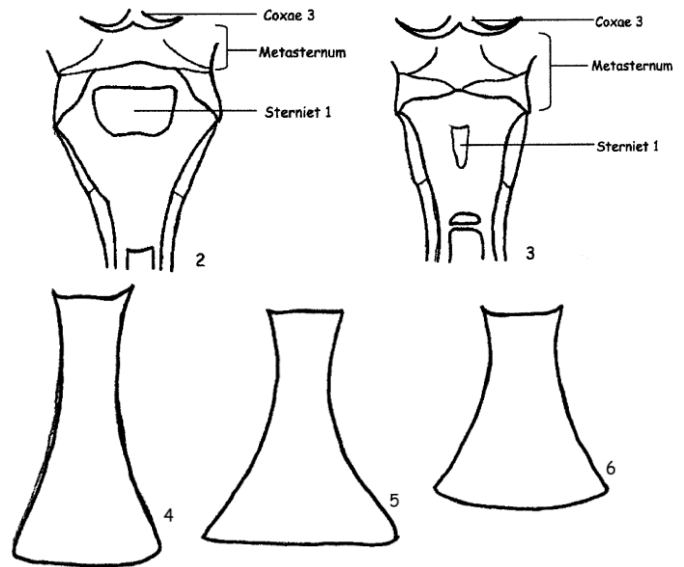
Sphegina verecunda Collin, 1937

LITERATUUR

- Doczkal, D. 1995. Bestimmungsschlüssel für die Weibchen der deutschen *Sphegina*-Arten (Diptera, Syrphidae). - Volucella. 1(1): 3-19
- Goot, V.S. van der 1981. De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux. - KNNV. Nr 32: 275 pp
- Smit, J.T. in prep. Het genus *Sphegina* in Nederland (Diptera; Syrphidae).
- Verlinden, L. 1991. Zweefvliegen (Syrphidae), Fauna van België. KBIN. 298 pp.
- Thompson, F.C. 1981. Nomenclature of the European species of *Neoascia* Williston (Diptera; Syrphidae). - Entomologica Scandinavica 12: 470-478.

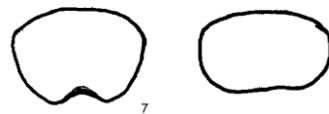
* 1vr in de collectie van het ITZ heeft een sterniet 3 dat ongeveer even lang is als aan de achterrand breed. Dit is tevens het enige exemplaar dat ik heb gezien die het zo extreem heeft, het lijkt wel enigszins variabel te zijn maar toch altijd, met uitzondering van dit ex., langer dan aan de achterrand breed.

Thompson, F.C. & E. Torp 1986. Synopsis of the European species of *Sphegina* Meigen (Diptera: Syrphidae). - Entomologica Scandinavica 17: 235-269.

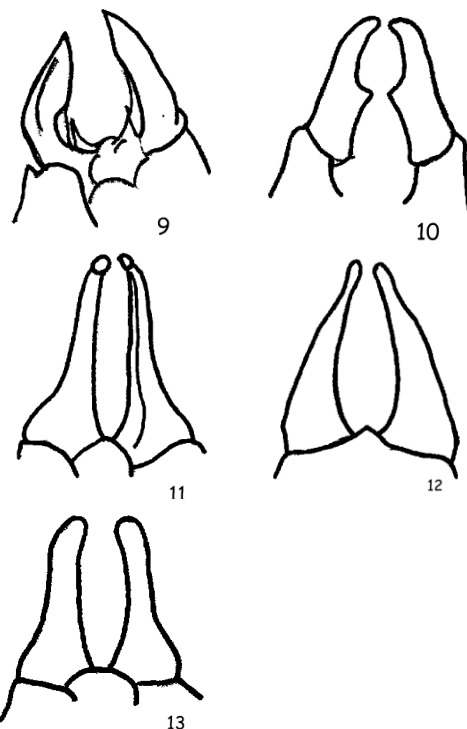

Figuur 2,3: Metasternum. 2: *S. clunipes*; 3: *S. sibirica*.

Figuur 4-6. Tergiet 2. 4: *S. elegans*; 5: *S. clunipes*; 6: *S. verecunda* (naar Doczkal 1995).

Figuur 7,8: Sterniet 1. 7: *S. clavata*; 8: *S. verecunda* (naar Doczkal 1995).

Figuur 9-13: genitaliën *Sphegina*. 9: *S. sibirica*; 10: *S. elegans*; 11: *S. clunipes*; 12: *S. clavata* en 13: *S. verecunda* (naar Verlinden 1991).